

Barnaskólinn og Samkomuhúsið á Barðsnefi 1907.

Hafnarstræti 53, Gamli Barnaskólinn

Ríki Halldóru Bjarnadóttur skólastjóra. Hún gekk á skólinn, og tók stundum nemendur með, og hneykslaði sómakæra Akureyringa. En Halldóra gerði fleira. Hún tók upp handavinnukenntslu við Barnaskólann, lét nemendur kaupa inniskó (eða nærsko, eins og slíkur skófatnaður hét 1911), kom á foreldrafundum og hvatti foreldra til að mæta í skólann, kennarar áttu líka að heimsækja heimilin og skipulagðar voru ferðir nemenda í fyrirtæki bæjarins. Litlu jólin voru enn ein nýjungin sem Halldóra innleiddi í íslenskt skólalíf.

Hafnarstræti 57, Samkomuhúsið

Hús fólksins, var það kallað. Sannkallað fjölnotahús. Þar voru haldnar leiksýningar og árshátíðir, hlutaveltur og dansleikir, kvöldskemmtanir og góðgerðarsamkomur. Kosið var til alþingis og bæjarstjórnar í húsinu, skrifstofur bæjarins voru þar og þangað mættu bæjarfulltrúar reglulega til að fúnda. Þar sýndi Oddur prentari hnefaleika og þess voru dæmi að fjórtíttamót færðu fram í húsi fólksins. Breskir hermenn stóðu fyrir þeim. Þar var líka bíó.

Menntavegurinn

Á gömlu korti frá 1900 er þessi stígur nefndur Barðsstigur. Seinna fékk hann nafnið Skólastígur er barnaskólabörn (í Hafnarstræti 53) hlupu þar upp til að stunda leikfimi í húsi Menntaskólans á Akureyri. Enn síðar, enginn veit hvenær, var stígurinn nefndur Menntavegur ef hann var genginn upp en Glötunarstígur væri farið niður.

Hafnarstræti 63, Sjónarhæð

Hér bjó maðurinn sem allt gat, trúboðinn Arthur Gook. Ekkert gerist nema Guð lofi og Gook vilji, sögðu Akureyringar. Hann reisti meðal annars útvarpsstöð og seldi útvörp fyrir daga Ríkisútvarpsins.

Grófargil í byrjun sjöttu áratugar síðustu aldar.

Sigurhæðir, Eyrarlandsvegur 3

Hér byggði og bjó sjálft þjóðskáldið Matthías Jochumsson, er „var svo bölvans gáfaður“ — svo notað sé orðtak hans sjálfs — að andi hans verður seint fangaður, helst að það gerist í sögunum er af honum fóru. Skiptu oft um skoðun og þú heldur þér ungum, sagði Matthías.

Hafnarstræti 88

Glæsilegasta hús bæjarins, reist fyrir sildarpeninga aldamótaárið 1900. Síðin kveikti sömu drauma og gullið í Klondike — sem stundum rættust en oftar þó ekki. Í Hafnarstræti 88 var banki og gleðihús sem norskir sildveiðisjómenn sóttu stíft. Um þetta segir nánar í Sögu Akureyrar.

Hafnarstræti 92

Eggert Laxdal var einn af höfðingjum bæjarins um aldamótin 1900 en þá stærðu menn sig af öðru en þeir gera í dag. Ég á einn stærsta matjurtagarð landsins, upplýsti Eggert 1922 þegar Kristján X, konungur Íslands, sæmði hann Riddarakrossi hinnar íslensku Fálkaorðu. Við eigum eftir að rekast á Eggert aftur en hann byggði þetta hús.

Grófargil

Ekkert gil á Akureyri hefur gengið undir fleiri nöfnum. Grútargil og Grúthúsagil, Laugaskarð, Kaupfélagsgil, Torfunefsgil, Kaupangsgil, Listagil. Þarna var iðnaðarhverfi bæjarins. KEA og SIS hreiðruðu um sig í giliinu og Grófargilslækurinn lítaðið rauður á hverju hausti í sláturtíðinni.

París (Hafnarstræti 96) og Hamborg (Hafnarstræti 94)

Draumurinn sem rættist. Þeir voru bræður sem fluttust með einstæðri móður sinni til Akureyrar fyrir aldamótin 1900 og komust í álnir — byggðu verslanirnar París og Hamborg en í fyllingu tímans yfirfærðust nöfnin á húsini. Í Hamborg bjó Jonni sem hélt fyrstu djasstónleikana á Íslandi.

Skátagil

Akureyri er giljabær. Eitt þessara gilla er Skátagil. Örnefnið er ekki gamalt — frá því laust fyrir seinna stríð — en nafngiftin á sér rætur í slungum draumi Akureyringa um að gera Skátagliðið fallegt. Skátarnir hófu feigrunina fyrir rúmum 70 árum.

Ráðhústorg

Einkennilegir eru Akureyringar. Ráðhústorg án ráðhúss? En þannig er torgið og þríst vel á bráðum 100 ára uppfyllingu. Já, eitt sinn var sjór þar sem nú er Ráðhústorg.

Ráðhústorgið 1. maí 1923.

Náströndin: Hafnarstræti til suðurs upp úr 1950.

Upplýsingamiðstöð ferðamanna | Menningarhúsinu Hofi | Sími 450 1050
info@visitakureyri.is | www.visitakureyri.is

FRÁ TORGI TIL FJÖRU

~ söguganga um Akureyri ~

Samið hefur Jón Hjaltason sagnfræðingur og byggt á fimn þindum Sögu Akureyrar er fjalla um tímabilið frá landnámi til ársins 1962 en þá var fagnað 100 ára-áttmáli kaupstaðar við Pollinn. Við hæfi er að hefja gönguna (nú eða enda) á Ráðhústorgi þar sem miðbær Akureyrar hefur staðið síðan laust fyrir 1950. Þar endar líka Hafnarstræti sem telja má elstu götu bæjarins.

- Gönguleiðin er um 2 km og tekur um eða innan við hálf tíma -

Aðalstræti 70

Húsið teiknaði listakonan í Fjörinni, Elísabet Geirmundsdóttir. Henni var margt til lista lagt og má sjá þess merki í garðinum fyrir framan húsið þar sem enn standa höggmyndir eftir hana.

Aðalstræti 58, Minjasafnið

Fyrirlitlegt hneyksli, var másað á götuhornum, þegar fréttist að selja ætti fyrstu trjáræktarstöðina á Íslandi dönskum kaupmanni, Balduin Ryel, sem í ofanálag hugðist byggja þar hús, nei stórhýsi. Byggingin reis og fékk nafnið Kirkjuhvoll en bæjarbúar þögnuðu ekki og gerðu mikið úr eðlislægu – og fyrirtillegu – gróðageni Danans. Nei, nei, skrifaði Ryel, þegar kvitturinn barst honum til eyrna. Ég ætla ekki að selja Kirkjuhvoll „og ég hefi ekki selt langömmu mína“.

Aðalstræti 54, Nonnahús

Ari Sæmundsen andaðist í þessu húsi, kominn langt úr æsku. Hann var afar fjölhæfur maður, kunni allt og gat allt – nema kannski að bera fram s og átti þó enn erfiðara með r. Hann deildi við fyrsta íslenska rómantíska skáldið, Bjarna Thorarensen, og gaf fyrstur landa sinna út kennslubók í söngfræðum. Sú kom út á Akureyri 1855 og hét lengsta nafni íslenskra bóka: „Leiðarvísir til að spila á langspil og til að læra sálmalög eftir nótum og nótur með bókstöfum til allra sálmalaga, sem til eru í messusöngsbók vorri, og paraðauki til nokkurra fleiri sálmalaga handa unglingum og viðvaningum“. Er ekki óþarfi að nefna að hér bjó hinn ástsæli barnabókahöfundur, Jón Sveinsson eða Nonni?

Aðalstræti 50

Í þessu húsi varð til eina niðkvæðið sem séra Matthías Jochumsson orti um ævina: enginn, hvorki fyrr né síðar, hefur verið jafn orðljótur um Ísland og presturinn í kvæði sínu, Volaða land. Hér bjó Matthías frá því fyrst hann kom til Akureyrar 1887 og fram yfir aldamót 1900.

Aðalstræti 46, Friðbjarnarhús

Hér var Góðtemplarareglan stofnuð, kannski ekki óviðeigandi hafandi í huga að áfengisvarnarmenn höfðu lengi barist fyrir því að Elinu í næsta húsi væri bannað að „selja brennivín í staupum til nautnar á staðnum.“

Gudmanns Minde um aldamótin 1900.

Aðalstræti 44, Elínarbaukur

Kona hét Elin og kallaði sig ævinlega Gunnarsen, kannski til minningar um eiginmann sinn, Bjarna Gunnarsson, sem gerðist landflóttamaður og hvarf úr sögunni á meðan kona hans var enn á besta barneignaaldri. Elin rak veitingahús og seldi bæverskt öl og toddý alla daga jafnt, líka sunnudaga, sem var þó stranglega bannað.

Aðalstræti 40, Bibliotekið

Alla 19. öld og örlítið fram á þá 20. var Amtsbókasafnið í Innbænum en það var stofnað 1827. Það var í Laxdalshúsi, í Aðalstræti 2, 4 og 46, í tukhúsinu í Búðargili og Aðalstræti 40 sem var þó eina húsið sem kennt var við safnið og kallað Bibliotekið. Ari Sæmundsson lagði til húsnaðið og var bókavörður.

Aðalstræti 36

Hér bjó alla ævi Kristján Geirmundsson, uppstoppari með meiru, og fóstaði endur á Tjörnina í Reykjavík. Hann vildi að Akureyringar nytu hins sama og var einn aðalhvatamaðurinn að gerð Andapóllsins í Grófargili. Kristján vildi þó ekki aðeins lifandi fuglasafn. Árið 1951 varð hann fyrsti forstöðumaður Náttúrugripasafns Akureyrar.

Aðalstræti 17

Prentsmiðjur voru kannski ekki óteljandi í Fjörinni en samt ótrúlega víða. Í alls fjórum húsum Fjörunnar var um lengri eða skemmri tíma að finna slíka athafnasemi – í Aðalstræti 17, 50, 52 og 74.

Fjaran

Byrjar svo Fjaran, eitt þriggja elstu hverfa bæjarins, hin voru Akureyrin og Búðargil. Mikið rétt, hér stóð áður hús, Aðalstræti 18, er eyðilagðist í skriðu vorið 1990. Einn köttur týndi þar lífi sínu. Aðrir voru ekki í húsinu.

Aðalstræti 16

Hér bjuggu Espholin bræður, miklir frumkvöðlar, og fyrstir Íslendinga til að auglýsa flugvélar til sölu árið 1918.

Aðalstræti 14, Gudmanns Minde

Dönsku kaupmennirnir gátu verið höfðlegir. Í þessu húsi var fyrsti spítali Akureyringa, gjöf frá Friðriki Gudmann. Gamli spítali var vígður 1874.

Matthías Jochumsson og fjölskylda.

Hótel Akureyri – húsið sem ekki er

Glæsilegasta hótel norðan Alþafjalla, gortuðu bæjarbúar af Hótel Akureyri sem í nóvember 1955 varð eldi að bráð. Stórhýsið var þá reyndar ekki lengur hótel heldur fjölbýlishús þar sem bjó fátækt fólk. Ekkert manntjón varð.

Hafnarstræti 3, Símsstöðin

Hér stóð fyrsta íbúðarhúsið á Akureyri, reist 1778. Það brann 1901 í einum af mörgum brunum er mótuðu svip bæjarins á fyrstu árum 20. aldar. Þá reis þetta fallega hús sem hjósti fyrstu símsstöð Akureyringa er tók til starfa 1906.

Hafnarstræti 11, Laxdalshús

Við minntumst fyrr á Eggert Laxdal en við hann er þetta elsta hús kaupstaðarins kennt. Ekki vegna þess að hann byggði það eða ætti heldur vegna hins að hann vann þarna sem verslunarstjóri í 28 ár samfleytt. Á undan honum stýrði Steincke versluninni og kenndi ungum Akureyringum leiklist, að dansa og að spila á gítar.

Búðargil

Merkilegasta gilið? Í hlíðum þess átti akurinn að vera er gaf kaupstaðnum nafn. Búðarlækurinn, er rennur fram úr því, myndaði hina fyrstu Akureyri. Og þar stóð eitt sinn tukhús bæjarbúa er var allt í senn ráðhús, Amtsbókasafn og fangelsi. Það brann í janúar 1938.

Aðalstræti 6

Í þessu húsi tók kona í fyrsta skiptið þátt í opinberum kosningum á Íslandi. Þetta var árið 1863 en þá voru haldnar fyrstu bæjarstjórnarkosningarar á Akureyri. Tólf greiddu atkvæði af 22 sem máttu kjósa. Meðal kjósenda var madama Vilhelmina Lever borgarainna. Konur höfðu þá ekki kosningarétt á Íslandi.

Aðalstræti 4, Apotekið

Hansen apótekari bauð til tímafrestustu morgunverðanna, og þeirra skemmtilegustu, er sögur fara af á Akureyri. Það brást ekki að á hverjum morgni komu karlarnir yfir til Hansens, og í þrjár klukkustundir eða svo gæddu þeir sér á veitingum og drukku af brennivinsflösku sem stóð ávallt full á miðu borðinu. Hansen var góður gestgjafi – og ógítur.

Hótel Akureyri sem brann árið 1955.

Hafnarstræti 18, Tuliniusarhús

Húsið er rúmlega aldargamalt, reist fyrir arðinn af síldveiðum í Eyjafirði og kennt við fyrsta eigandann Otto Tulinius.

Hafnarstræti 20, Höepfnershús

Í hartnær hálfa öld, frá 1919 til 1967, gegndu aðeins þrír menn starfi bæjarstjóra á Akureyri. Þar af sat einn þeirra, Steinn Steinsen, í 24 ár. Lengst af þeim tíma leigði hann með fjölskyldu sinni í þessu glæsilega húsi Höepfnersverslunar.

Grásteinn

Brot af þessum merka steini er í brekkunni upp af Hafnarstræti 21. Þarna voru norðurmörk kaupstaðarins sem skyldi ná eins langt upp í brekkuna og göngumaður sæi úr fjörinni. Ekki var þó tekið fram hvort það var á flóði eða fjöru.

Hafnarstræti 23, Schiötshús

Í garðinum sunnan við húsið staldraði Kristján konungur X við, ásamt drottningu sinni, og dáðist að blómahafinu og vaxtarlegum trjáum. Þetta var árla dags og sátu húsráðendur, Magrethe og Axel Schiöth bakari, léttklædd að morgunkaffidrykkju þegar konungshjónin bar að garði. Þetta var sumarið 1926.

Náströnd

Húsaröðin framundan, frá Hallgrími Einarssyni ljósmyndara (Hafnarstræti 41) inn undir Hafnarstræti 25, stóð á Náströnd. Stundum gekk sjór yfir götuna sem varð þá erfið og jafnvel lífshættuleg yfirferðar – sem útskýrir nafnið.

Djúpalaut og Sýslumannshúsið

Næst í Djúpalaut reis þetta hús árið 1895. Það var lengi í eigu sýslumanna og hét þá Sýslumannshvammur fyrir ofan en byggingin Sýslumannshúsið eða einfaldlega Sýsló (Hafnarstræti 49). Árið 1926 hvöttu barnaskólakennarar eindregið til að reistur yrði nýr barnaskóli í Djúpalaut. Síðar kviknuðu hugmyndir um að reisa kirkju í lautinni. Það varð þó ekki og síðar reis Akureyrarkirkja á syðri brún Grófargils og er nú ein höfuðprýði bæjarins.

Búðargil og Lækjargata í kringum 1910.

